

THE WOMAN'S ROLE IN THE CONTEMPORARY WORLD

Tania Glouhtcheva

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

РОЛЯТА НА ЖЕНАТА В СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ

Таня Глухчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“, България

Abstract: *In the XXI - st century the woman still doesn't know where she stands in the world. What's her role? To be a housewife? Or a caring mother and good wife? Or someone seeking career? Or does she do all this at the same time? According to many people the feminist movements which began at the end of the XIX –th century and had a key role during all the next century – are part of the past. The populist far right – wing parties blame them for causing more problems than giving benefits. Is it there fault that the European population is mainly old? Which are the good practices that should be preserved?*

The aim of the following paper is to give answers to the questions above by using the comparative analysis – to compare the feminist's and the far right-wing populist politics, content analysis, the interdisciplinary method and the deductive method. The work will show where the Bulgarian woman stands compared to the European woman. The topic is very important nowadays and there are still not many researches made, that's why the paper will put a start to future scientific work in this field.

Keywords: *Woman; XXI Century; Feminism; Far Right Populism; Bulgaria; Europe.*

Абстракт: *През XXI век мястото на жената в света продължава да бъде неясно. Каква ѝ е ролята? На домакиня? На любяща майка и добра съпруга? На кариеристка? Или да изпълнява всички тези роли накуп? Според мнозина времето на феминистките движения, които започват в края на XIX век и имат ключова роля през цялото следващо столетие – вече е отминало. Крайнодесните популистки партии ги обвиняват в нанасяне на повече вреди, отколкото ползи. На тях ли се дължи*

застаряващото население в Европа? Кои полезни практики трябва да се запазят?

Настоящият доклад има за цел да отговори на гореспоменатите въпроси посредством сравнителен анализ на феминистките и крайнодесните популистки политики; контентанализ, интердисциплинарния метод и дедуктивен подход. Трудът ще проследи и мястото, което заема българската жена в сравнение с европейската. Темата е актуална и все още не е много изследвана, затова докладът ще постави основите на бъдеща изследователска дейност в тази сфера.

Ключови думи: *жена, XXI век, феминизъм, крайнодесен популизъм, България, Европа*

Настоящият доклад се състои от увод, в който се обясняват важността и актуалността на темата, изложение с кратък исторически анализ на различните роли, които жените са изпълнявали през вековете. Прави се сравнителен анализ между феминизма и съвременните жени, лидери на крайно десни популистски партии. Специално внимание е отделено на ролята на жените в България. В заключителната част, чрез дедуктивен подход, са направени изводи за мястото и ролята на жените днес; какво и как се е променило и се изказва предположение какво би могло да се случи в бъдеще.

Друг фактор, който затруднява и същевременно улеснява изследването е фактът, че в различни държави, по различно време се случват сходни събития.

Целта на настоящето изследване е да покаже каква е ролята на жената в съвременния свят. Дали продължава да постига повече права или напротив – ставаме свидетели на тяхната загуба? Не се ли връщаме обратно във времето, когато жените са си стояли вкъщи, омъжвали са ги по сметка и не са могли да упражняват определени професии? На пръв поглед, отговорът на този въпрос би бил категорично „не“. Но само донякъде. Днес, в свят и време, когато се радваме на повече свобода, не са малко жените, които предпочитат да си стоят вкъщи, доброволно сключват брак с финансова изгода и не се интересуват от „мъжки“ теми. Това се подкрепя от крайнодесните популистски партии, които предлагат повече финансови помощи, с идеята да се запази традиционното семейство, да се отменят някои от постигнатите през годините права от феминистките движения. Както посочват учени като Верло (Verloo, 2018), „феминисткият проект в Европа е под заплаха“ и други (Blustein and Chaves, 2002), (Drescher and Schultheiss, 2016), (Minkova, n. d.) и (Ghodsee, n. d.).

Темата е актуална, защото в научната литература не са правени много изследвания за ролята на жената, особено в политическия живот. Едва през последните години се пишат трудове, посветени на този въпрос.

Ролята на жената като жена е безспорна. Векове наред тя е вдъхновявала художници, поети, писатели. Жената е била, както боготворена, така и демонизирана. В настоящето изследване няма да се фокусираме върху литературни произведения или художествено изкуство, въпреки че те са важни източници на идеите на епохата, в която са създадени. Целта на проучването е да проследи промените, настъпили в ролите, които жената изпълнява, от научна гледна точка. Следователно, в основата на разработката е залегнал интердисциплинарния метод. С помощта на психологията, политологията, политическата психология, политическата антропология, социологията ще бъде даден отговор на въпроса за съвременното място на жената.

До края на XIX век, основната роля на жената била да се занимава с домакинската работа и отглеждането на децата. Не е имала право на собствено мнение, било е забранено да гласува и да разговаря на политически теми или други, считани за „мъжки“. Дори в България през 1937 и 1938 г. се е смятало, че жените не са граждани или са граждани чрез взаимоотношенията си с мъжете – настоящи, бивши или вече починали.

За да разберем по-добре какво е съвременното място на жената или поне да се доближим максимално до отговора, ще направим сравнение между феминистките движения през миналия век и крайнодесните жени популисти днес.

Маги Хъм и Ребека Уокър посочват три вълни в историята на феминизма:

1. Края на XIX – началото на XX век – е времето на суфражистките движения – борбата за право на глас.
2. 1960 – 1970-те години – борба за равенство и повече социални права.
3. От 1990 до днес – „продължение“ на втората вълна и своеобразно нейно „коригиране“.

Според Красимира Даскалова (Daskalova, 2017) не може да се говори за феминизъм в единствено число. Има право. В различните държави той е различен. Въпреки че като цяло има за цел да направи живота на жените по-справедлив, проблемите, пред които са изправени – са от различно естество. Затова, твърди Даскалова, е по-правилно да говорим за „феминизми“. С течение на времето феминизмът наистина се разделя на различни видове, графично изобразени отдолу (фиг.1):

Duis aute irure dolor in reprehenderit in voluptate velit esse cillum dolore eu fugiat nulla pariatur. Excepteur sint occaecat cupidatat non proident, sunt in culpa qui officia deserunt mollit anim id est laborum. [Fig. 1]

Фиг.1. Видове феминизъм

От политическа гледна точка, феминистките движения спадат към лявото пространство. Затова често социалистическите идеи се споменават наравно с феминистките. Според самия Карл Маркс, когато класовото неравенство бъде преодоляно, ще бъде преодоляно и половото подтисничество. Експлоатацията, родена от патриархалната система. Една система, която омаловажава ролята на жената. Социологическият феминизъм вижда също така в проституцията, домакинската работа, грижата за децата, дори в самия брак – експлоатация на жената. Действително се тръгва от недоволство спрямо съществуващите условия на живот и стремеж да се установи равноправие, справедливост и хармония. За марксистските теоретици равноправието на жените е част от общия социален въпрос, който не може да бъде решен в рамките на капитализма. Точно тук се появява разграничението между левите и десните жени днес, представено в таблицата по-долу. (Таблицата е направена следствие на мои изводи при писане на дисертацията, която все още не е завършена, затова не е посочен източник).

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ	ФЕМИНИЗЪМ	КРАЙНОДЕСНИ ЖЕНИ ПОПУЛИСТИ
Към кого са насочени	Всички жени	Към местните бели жени, в конкретна страна
Период	Края на XIX в. и началото на XX в.	XXI в.
Политически спектър	Лявото пространство	Дясното пространство
Разпространение	По цял свят	Северна и Западна Европа, САЩ
Основни цели	Право на: - глас; - развод; - аборт; Подкрепа за самотните майки; Насочени към всички жени без значение от раса, етнос.	За запазване на традиционното семейство; - против аборт; - неодобряват самотните майки; - антиимигрантска реторика; - религията е много важна;

Таблица 2. Съпоставка между феминизъм и крайнодесни жени популисти

Несъмнено един от плюсовете на социализма според Кристен Годси е, че жените постигат икономическа независимост от мъжете. Държавата им осигурява образование, работа, жилище, безплатно здравеопазване, платен отпуск по майчинство, място за децата в детски ясли и градини и др. Всичко това прави жената по-смела в ежедневието си и безкомпромисна към лошото отношение на мъжете, домашното насилие, емоционалния тормоз.

Дори и днес, отново според същата авторка, страните от бившия Съветски блок имат много повече добре подготвени жени за „мъжки“ професии, за които Западът има още много да навакса: в сферите на правото, медицината, академичния свят като цяло, дори и в армията.

Разбира се, заплащането никога не е било еднакво на мъжете и жените, но помощта от Държавата е била достатъчна, за да може една жена сама да се грижи за детето си.

С разпадането на СССР и преминаването от социалистически към демократичен строй, според Нанси Фрейзър, „феминизмът“ се видоизменя заради неолибералния капитализъм. До какво води това? Неолибералните политики водят до огромно разделение в обществото – много богати и много бедни, като първите са значително по-малко на брой от вторите. Това отново води до зависимост на жената от мъжа. Повечето от помощите вече ги няма или са знаничително по-малко.

Също така в социалистическите парламенти в Централна и Източна Европа е имало по-висок брой жени, отколкото в Западна Европа по това време. Преди смяната на режима, средният дял на жените в тях е бил 26% на 12.5% в Западна Европа.

На фона на всичко това се появяват крайнодесните жени популисти, които до известна степен са се облагодетелствали в миналото от феминизма, който днес така яростно заклеймяват. Те са силно повлияни от фашистките идеи: за традиционното семейство, против развода и абортите и обвиняват феминистките за демографската криза на европейския континент. Страни като Германия, Италия, Испания са със силно застаряващо население. Искат да предложат защита, сигурност и по-добър живот за местните жени, но рядко говорят за равнопоставеност между половете. Възниква парадокс, защото жените като цяло са по-скоро жертви на фашистката идеология. В историята са останали думите на Франко в Испания: „Мястото на жената е в кухнята“ или в нацистка Германия – „Деца, кухня, Църква“.

Докато много жени се борят всеки ден да заемат исторически доминирани от мъже позиции – обществото продължава да „възнагражда“ повърхностното, това, което продава. Точно затова ключов и любопитен момент се явява фактът, че партии, които са традиционно мъжки, позволяват жени да станат техни лидери? Марин Льо Пен (Франция), Фрауке Петри, Алис Вайдъл (Германия), Джорджия Мелони (Италия), Сив Йенсен (Норвегия), Пия Скарсгаард (Дания) са съвременните „боркини“ за женски права. Любопитно е да разгледаме какви политики предлагат в програмите си тези партии. В таблица 2 са показани най-влиятелните крайнодесни популистски партии в Европа. Макар някои от тях като „Златна зора“, „Шведски братя“ и „Фидес“ да нямат жени лидери, голямата част от симпатизантите им са жени. Изпитват по-голяма сигурност. (Таблицата отново е част от дисертацията ми).

Партия	Национален съюз	Шведски демократи	Златна зора	Италиански братя	АфД	Датска народна партия	Фидес
Година на основаване	1972 г.	1988 г.	1985 г.	2006 г.	2013 г.	1995 г.	1988 г.
Държава	Франция	Швеция	Гърция	Италия	Германия	Дания	Унгария

Партия	Национален съюз	Шведски демократи	Златна зора	Италиански братя	АфД	Датска народна партия	Фидес
Прилики:							
Антифеминистки	+	+	+	+	+	+	+
Антиимигрантска реторика	+	+	+	+	+	+	+
За традиционното семейство	+	+	+	+	+	+	+
Против аборти	+	+	+	+	+	+	+
Хомофоби	?						
Имат жена лидер	+	-	-	+	+	+	-
Място по важност	2 сила	3 сила	3-та сила	?	3-та сила	2-ра сила	1-ва сила

Таблица 2. Най-влиятелните крайнодесни популистски партии в Европа

Какво е положението в България?

В статия за Дойче Веле, Георги Лозанов определя българския национал-консерватизъм като мачистки, ксенофобски, евроскептичен (Дойче Веле, 2021). За последните две определения е обяснимо – те са в основата на крайнодесните партии. „Мачистки“ са били и до началото на ХХІ век. Но виждаме как не само в Европа, но и по целия свят, жени влизат и подкрепят тези формации. Защо в България това го няма?

За да отговорим на този въпрос е необходимо да обърнем поглед към българската история. През 50-те години на миналия век се подлага на критика загубата на женствеността, тъй като „вчерашните домакини и селянки са се превърнали в машинистки и трактористки“, химички и бригадирки. За ускоряване на модернизирването на България, професията се превръща в нещо много важно в живота на жената. Тя е препоставка за равноправие, създава

относителна икономическа независимост. Променя се делът на работещите жени, който непрекъснато нараства от 60-те до началото на 90-те години на века. През 70-те години отново „излиза на мода“ красивата и нежна жена.

В България днес протичат друг тип процеси на плурализиране на възможни женски образи. Представата за идеологията на феминизма остава напълно встрани от обществения интерес. В доминиращата култура, продължават да се налагат тривиални и стереотипни образи, посочва Татяна Стоичкова (Stoichkova, n. d.).

В заключение можем да кажем, че в България няма перспективи да се появят крайнодесни жени популисти като тези в Западна Европа, защото те няма да могат да предложат нищо по-различно от това, което е било по времето на социализма. В Западния свят всички тези политики са новост – еманципацията, на която са се радвали българските жени преди години, сега се появява там. За съжаление, след 1989 г. има връщане назад в това отношение.

Изправени сме пред един омагьосан кръг – на места има прогрес (в Западния свят), а на други регрес (в България). Прави впечатление, че политическият режим не е от значение. Защото това, което е предлагал социализмът до известна степен го предлагат днес и крайнодесните популистски партии.

Несъмнено има дебат за съвременната роля на жената и той ще се задълбочава, а краят му е повече от непредизвестен.

Литература // References

- Blustein, David L.; Chaves, Anna P. (2002).** Voices of the forgotten half: the role of social class in the school-to-work transition, *Journal of Counseling Psychology*, Boston, Vol. 49, Number 3, pp 311-323.
- Drescher, A.; Schultheiss, Oliver C. (2016).** Meta-analytic evidence for higher implicit affiliation and intimacy motivation scores in women, compared to men, *Journal of Research in Personality*, Number 64, Erlangen, pp 1-10.
- Stoichkova, T. (n. d.).** [Татяна Стоичкова] URL: <https://notabene-bg.org/read.php?id=124> last view: 10.03.2021

- Minkova, L. (n. d.).** [Лиляна Минкова], URL: <http://krai-at-na-prehoda.millenniumclub.org/2018/06/11/%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8/> last view: 10.03.2021
- Daskalova, K. (2017).** [Красимира Даскалова], URL: <https://move.bg/kde-sa-zhenite-ot-istoriyata> last view: 10.03.2021
- Verloo, (2018)** URL: https://www.researchgate.net/publication/327657358_The_Feminist_Project_under_Threat_in_Europe last view: 10.03.2021
- Ghodsee, Kristen R. (n. d.).** URL: <https://jacobinlat.com/2021/02/14/el-sexo-era-mejor-bajo-el-socialismo/> last view: 10.03.2021

PhD Glouhtcheva, Tania

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria

taniagl@abv.bg

INIS SERIES

Онлайн поредица на
интердисциплинарната научна мрежа

Информационно общество

Специално издание, 2022

<http://www.math.bas.bg/vt/inis/series/>

Online Journal of the
Interdisciplinary Scientific Network

Information Society

Special Edition, 2022

ISSN: 2815-4231

Редактори

Галина Богданова

Светослав Косев

Editors

Galina Bogdanova

Svetoslav Kosev

Технически редактори

Николай Ноев

Мирена Тодорова-Екмекджи

Technical Editors

Nikolay Noev

Mirena Todorova-Ekmecki

Издание на:

Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, България

Published by:

Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria

С помощта на:

Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“, България

Helped by:

“St. Cyril and St. Methodius”
University of Veliko Tarnovo, Bulgaria